

TRAGOVI »HASANAGINICE« I NEKOLIKO NARODNIH PJESAMA
SA PELJEŠCA IZ 18. I 19. STOLJEĆA

Pedesetak narodnih pjesama, što sam ih sakupio u orebičkoj općini na Pelješcu 1940. i 1941, kazivahu mi pet starica. One tada bijahu prošle osamdeset godina svog života — pa ih je rat, koji je tada nadirao sa svojim strahotama i u njihovu mirnu sredinu, iscrpljene zameo.¹

Iako bijahu malaksale, one su mi izgovarale te stihove kao daleka priviđenja svoje oživjele, probuđene mladosti i pričale mi da su ih bile slušale od svojih starijih pri seoskim sijelima, pri kupljenju maslina, kod pečenja rakije, uz žrvnja, pri češljanju vune i čišćenju bajama, na paši i uz druge radove, ali i uz kola i svadbe. Nisu im znale naslove i razlikovahu ih tek po imenima glavnih lica — o kojima se u njima pjeva. Neke od onih koje sam objavio,² podjećaju na istančane stihove stare japanske lirike:

... Biser se kapje s miseca
Divojci mladoj u nidra
Zapenji, divojko, dva zlatna puca,
Da ti se biser od sunca ne puca.

A rat je nadirao, i kada je zakrvavio — pred njim su nestale i te starice sa svojim pjesmama.

¹ Mare Šimunković, rođena Marinković iz Zamošća, Marija Miošić, rođ. Kola iz Stankovića, Tone Bervaldi rođ. Novak iz Ruskovića, Frane Koljan rođ. Rudeč iz Gurića, Marija Perić rođ. Kuvara iz Urkunića, File Pomenić rođ. Fabris iz Trpnja a nastanjena u Lampalovu i moja baka Kata Buntjelić posljednja od stare orebičke obitelji Jakovljevića iz Žukovca. Sve su bile rođene sredinom XIX stoljeća. Najmlađe među njima su bile Frane Slabić, kći Ivanova, udata Šeparović i Marija Vekarić-Šunj iz Orebića, rođena 1883.

² C. Fisković Svatovski običaji i pjesme u Orebićima, Zbornik za narodni život i običaje, knj. 45. JAZU, Zagreb 1971, str. 279. Na str. 280 ispravi — Frane Sokolić udata Sardelić u Frane Slabić udata Šeparović. I u stihovima je slagar učinio mnogo pogrešaka.

Epske i ženske pjesme, balade i romance izgovarahu te žene u narječju orebičkog kraja, preplićući ponekad dubrovačko-hercegovačku ijekavicu s ikavicom u kojoj se pak, osobito u naglasku, odražavala i otočka čakavština.

Starice rođene u orebičkoj općini stalno su živjele uz svoja ognjišta, uz blago i djecu, noseći u sebi stare pjesme kao potajne priče i skrivenu ljubav mladosti.

Iako kćeri, unuke i žene mornara i pomorskih kapetana, koji su veći dio života plovili na preoceanskim jedrenjacima, one nisu napuštale svoje kamene domove, priobalna i zabita drevna sela, zavičajne maslinike i vinograde, što ih ondje i danas zovu »baštine«. Jer, nije brod, pa ni kuća, ni pokretna imovina »baština«, već ta riječ označava samo obrađena polja uz koja su one bile od djetinjstva do smrti poslom vezane. Sve bijahu nepismene, a neke su se jedva znale potpisati, jer nisu pohađale osnovnu školu, koja je 1833. otvorena u središnjem općinskom mjestu Orebićima. Djevojčice je, osobito one iz okolnih zaselaka, nisu posjećivale, a u popisu od pedeset i dvije djevojčice predviđene za školu naglašeno je te godine »da ženske u ovom kraju nisu sklo- ne školovanju«.³ One iz susjednih podgorskih sela roditelji nisu ni htjeli izlagati putu do škole. To je privuklo darovitije djevojčice da slušaju, a i pamte narodne pjesme i priče od starica u selima, i da ih zatim, kasnije, predaju mlađima.

I dok su ih žene pamtile, neki su ih muškarci zapisivali pa se nekoliko i sačuvalo u starim obiteljskim arhivima. Sakupljajući ih, naišao sam među ljubavnim i epskim i na nekoliko muslimanskih. Sakupljač Niko Štuk je već krajem prošlog stoljeća zabilježio u Kučištu, primorskom selu orebičke općine, pored ostalih i muslimansku pjesmu »Zaleđena navjesta«,⁴ a ja pak one o Eminu i Eminki (u kojoj im majka naglo umire pri susretu s njima, nakon što se oslobodiše robije, pa po toj nagloj smrti majke pjesma podsjeća na Hasanaginicu), o Terziji Osmanu i buli Renkovića, o »begu Jugovića ocu Hasan age«, o utopljenoj Mostarkinji Fati, o Alem begu kojega je kadima otrovala, o kćeri age od Vrgorja — Anđeliji i njenom vjenčanju za Marka Kraljevića, o vjenčanju mladog Radojice za Hajkumu, kćer Bečir-age, o pogibiji svatova Mare, kćeri Hasanage mostarskog, o Marku Kraljeviću koji otimlje sestru Alije iz Livna i onu o udaji Fate, kćeri livanjskog dizdara, za Osmanović pašu iz Novoga. U tim pjesmama prepliću se muslimanska i kršćanska lica, turcizmi i talijanizmi, ikavica i ijekavica. Očito je da im je mjesna sredina ušljala jedva primjetnu svoju primjesu. Među tim pjesmama iz muslimanskog svijeta je i ona o Hasanaginici, koja priznaje svom

³ C. Fisković, O školovanju orebičkih pomoraca, Građa i prilozii za povijest Dalmacije, sv. 8, Split 1974, str. 279, 282.

⁴ Hrvatske narodne pjesme, knj. V, ženske pjesme, sv. I, izdanje Matice Hrvatske, Zagreb, 1909, str. 119.

trećem mužu Hasan-agi da je najviše voljela svog prvog muža Osmanovića — jer ju je budio glazbom. Ta pjesma pokazuje Hasanagicu kao istančanu ženu koja se voli buditi dok joj muž svira, i tu glazbu pri buđenju više voli od njegova daha i jutarnjeg šapata, jače negoli biserni i zlatni nakit kojim je umjesto pšeničnim doručkom budio iz sna njen drugi muž Bogatović. Sjećajući se tih zvukova, ona kaže mužu Hasan-agi da bi i njega i Bogatovića, pa čak i svoju rođenu djecu, pregorjela za Otomanovićevo jutarnje sviranje. Ti stihovi prikazuju potpuno u drugom svjetlu nama poznatu osjećajnu majku i stidljivu ljubav Hasanagicu. Njen veliki lik majke zamijenjen je u toj pjesmi istančanom ženom koja iznad svega, pa čak i svoje rođene djece, voli slušati zvukove glazbe kroz polusvijest buđenja.

I druge pjesme o Hasanaginici, koje je Vuk Stefanović objavio, ne prikazuju njen lik onako etički kao u čuvenoj baladi koju je iznio Fortis.⁵ U baladi »Hodža i Hasanaginica« ona čak zavodljivo nudi svoje cvijeće Alil-hodži za njegove raskošne brojanice, zbog čega je Hasan-aga ubija.⁶ U baladi »Susret s jašikovanja« Hasanaginica kori muža što je nije prodao carevom deliji za blago, našto je muž, Hasan-aga, ubija.⁷

Njen lik je čvršće ocrtan u dvije balade, i to u »Omer momče i Hasanaginica«, gdje nagovara muža da ubije mladog Omera Zaovičića⁸ koji joj se udvara, i u »Aginica ne imala sina«, gdje se baca u rijeku iz straha od Hasan-age, kojemu nije rodila potomka.⁹

U sve te četiri pjesme Hasanaginica bespomoćno strada. Njen lik je uvijek ocrtan tragično, a Hasan-aga je prikazan kao surovi silnik koji traži silom nasljednika, nagovara brata na ubojstvo svoje žene, pa i u pjesmi koju je saopćio Fortis on iskazuje svoju strast, jer što je to nego uznemirena čulnost koja traži da mu žena dođe u šator? Henrik Barić je, čini mi se, pretjerao kad ga prikazuje kao »čovjeka profinjenog tananog osjećaja«, jer stihovi to ne ističu.¹⁰ U toj silovitosti on je prikazan kao aga, uvjerljivo, kao čovjek ondašnjeg društva i sredine, a očito je suprotnost svojoj čestitoj, osjetljivoj ženi. Tek u romansi »Asan aga i njegova ljubav«, koja počinje slično kao i orebička razgovorom Hasanaginice s mužem, ona se spašava od njegove prijetnje:

⁵ Xalostna pjesanza plemenite Asan-Aghinize, Život, XXIII, knj. XLV, br. 5, Sarajevo 1974, str. 509.

⁶ V. Stefanović-Karadžić, Srpske narodne pjesme iz Hercegovine (ženke), Beč 1866, str. 206.

⁷ Ibidem, str. 215.

⁸ Ibid, str. 66.

⁹ Hrvatske narodne pjesme (o. c. 4), str. 187.

¹⁰ I. Mimica, Psihološki čvor dramskog sukoba u »Hasanaginici«, »Slobodna Dalmacija«, Split, 14. rujna 1974, str. 6.

»Ali rodi, ali u rod odi,
Ali ću se ja oženit s drugom«,

tek nakon što mu je rodila sina.¹¹ Spašava se i u onoj romansi koju je pod njenim imenom zabilježio Tomazeo, a u kojoj je od muževa bijesa spasio sin.¹²

U većini tih pjesama o Hasanaginici, prožetih njenom sudbonosnom nesrećom, spomenuta su njena osjećajna djeca, njen surovi muž — pa tako i u orebičkoj. Bilo je, doduše, mnogo aga zvanih Hasan, pa po tome i njihovih žena nazvanih Hasanaginica, i sve se pjesme ne mogu odnositi na istu, samo jednu, makar i izmišljenu. Ipak, one međusobno sličice po svom motivu o nerotkinji muškog čeda, o ljubavi djece i materinstvu, o nasilju Hasan-age i još nekim pojedinostima, ali su po svom motivu, po razvijanju događaja i u nekim pojedinostima različite.

Da li, dakle, da se u toj skupini pjesama o Hasanaginici i njezinom Hasan-agi povjeruje u njih dvoje kao iste, stvarne ličnosti? Jer, narod je usprkos razlikama njihovih pjesnički ocrtanih likova mogao, prenoseći pjesmu, ipak vjerovati da su to ista lica.

Kod toga nema ničeg neobičnog: isti junaci narodne pjesme, npr. Marko Kraljević i ostali, raznoliko su prikazani po svom značaju, pa ipak je narod vjerovao da je to isto lice.

Da li, dakle, da umnožimo, da upotpunimo lik Hasanaginice, žene trojice muževa, koja voli buđenje pri sviranju, koja ljubaka s hodžom, koja žali čak što je Hasan-aga nije za blago prodao, s onom najplemenitijom Fortisovom, kojoj od povrede njenog materinstva puče srce? Ili pak da se mučimo pseudo naučnim pitanjima — je li žena Arapovića, gdje je živjela, uz koju kulu i po kojim putovima prodoše njeni svatovi?

I tko nam dava to pravo da jedan živi pjesnički lik povijesno dokazujemo, i to nizom različitih pretpostavki?

S tim je u vezi i ubiciranje postanka pjesme, odigravanja događaja, pozornice agina šatora, njegove kule, mjesta pogibije njegove ljube.¹³ Čemu se mučiti s tim pretpostavkama i tražiti povijesna uporišta, kad su ta maglovita? Zbog spominjanja Hasan-age i imotskog kadije, najvjerojatnije je da je balada nastala u vrgoračko-imotskom kraju koji je Fortis posjetio, ali ni

¹¹ V. Stefanović-Karadžić, Srpske narodne pjesme, knj. I, Beograd 1891, str. 636.

¹² Hrvatske narodne pjesme, (o. c. 4.) str. 179

¹³ I. Mimica, Zavičaj »Hasanaginice«, »Slobodna Dalmacija«, Split, 21. rujna 1974. str. 6; A. Franić, Tko je Fortisu otkrio Hasanagicu, Nedjeljna Dalmacija, Split, 27. X 1974, str. 13; I. Pušić, Hasanaginica u usmenoj narodnoj predaji Vrgorske krajine, Zadarska revija br. 2, Zadar 1977, str. 201; A. Ujević, Gdje je nastala »Hasanaginica«, Slobodna dalmacija, Split, 16. III 1965.

tu se ne možemo vezivati za ruševine, bunare i predjele koji nam ne daju nikakva uporišta za ubiciranje te pjesme.¹⁴

U ovom trenutku, kada se pokušava ispitati i povijesna vjerodostojnost čuvene balade, trebalo bi uvažiti sve pjesme o njoj, iako se u svima ne spominju navodna povijesna lica bega Pinto-rovića i bezimеноg imotskog kadije.

Upravo zbog raznolikog prikazivanja ove žene u svim tim pjesmama, čini mi se da ispitivanje povijesne podloge opjevanog događaja nije bitno. Jer, čemu onda ne provjeravati i povijesni čin u drugim različitim pjesmama o Hasanaginici?

Ta balada se zbila kao pravi umjetnički čin, te problem je li ili nije nastala na temelju povijesnog događaja ne umanjuje niti uzdiže njenu umjetničku, pjesničku i etičku vrijednost, koju je narod uočio i prigrlilo, prepjevajući je i prenoseći je kao posebnu vrijednost, kao svoj vlastiti lirski doživljaj.

Vjerojatno je na temelju mnogih pjesama, koje ju različito prikazuju, lik Hasanaginice plod snažne pjesničke mašte, jer je ona s različitih pristupa opjevana. Nisu joj, dakle, potrebni mučni historicizmi, jer i bez njih ona je naša i svugdje je prihvaćena ljepotom svog izraza, sažetošću svoje slike, ljudskom pojavom i tragikom. Ali, radi približnog ubiciranja njenog postanka dodat ću jedan novi podatak.

»Žalosnoj pjesamci plemenite Hasanaginice«, koju je Fortis objavio, našao sam trag u jednoj do sada nepoznatoj romansi datiranoj 1789. godine, dakle u Fortisovo vrijeme, u Orebićima. Tu je u pjesmi koja opisuje lokalni događaj, pokladni okršaj između mladih seljana iz Orebića i susjednog Stankovića, odjednom na početku pjesme unesena tzv. slavenska pjesnička antiteza, koja sjeća na ovu iz čuvene dvjestogodišnje balade:

Što se bijeli u gori zelenoj?
Al su sniezi, al su labudovi?
Da su sniezi, već bi okopnili
labudovi već bi poletjeli.
Nit su sniezi nit su labudovi,
nego šator age Hasan-age.

Vuk Stefanović-Karadžić je našao i objavio sličnu slavensku antitezu:

»... što prozivlje u Banjane gornje
da l' je vila, da li guja ljuta
da je vila, na više bi bila,
da je guja, pod kamen bi bila;

¹⁴ Obišao sam ruševine imotske tvrđave i tzv. »Hasanagine dvore« u Zagvozdu s bunarima i tzv. »Hasanaginičin grob« u Gaju pod Modrim jezerom, ali nisam našao ni primjetio ničeg što bi se moglo vezati uz njih.

Usporedi: A. Ujević, Hasanaginica — imotska narodna pjesma, Zbornik Kačić, VI, Split 1974. str. 141, sl. 2, 3, 5.

nit je vila, niti guja ljuta
već to cvili Perović Batriću
u rukama Todorović Osmana«¹⁵

Međutim, antiteza u do sada neobjavljenoj orebičkoj pjesmi mnogo je bliža onoj najstarijoj, koja je Fortisovom zaslugom postala poznata u svijetu. Ta orebička antiteza, koja se može ubrojiti u najdulje, glasi :

»...Do dvi su se čete sastanule
u srid polja više Orebića
jedna je od Stankovićana
a druga je od Orebićana.
Lijepo su se one upitale
kud će koja barjak upraviti,
Stankovićani kiti Orebića,
Orebićani kruni Stankovića.
Čudile se od Gorice vile
među sobom one govorele:
»Koje čudo drugarice naše!
Što se ono usred polja bili;
al su lovci ali su trgovci,
al po nebu bijeli oblaci,
al nevjesta ide svatoviman,
ali bijele orebičke ovce?
Vile su im s mora govorele:
»Nijesu lovci, nijesu trgovci
niti su se povili oblaci
niti ovce, niti labutovi
niti su ono gizdavi svatovi;
ono jesu dvi čete gizdave
sve u svili i u suhu zlatu.
Poviše se bijeli barjaci
da neznamo, naše drugarice,
koja četa od koje najljepša,
koi junak veće podnositi,
i boljega roda i plemena
ke naidu da četuju četuju
jer od čete neznaju zanata
neg da divno kolò zametnuju...

Iako joj je stih ponešto hrapav, a ni oblik nije sasvim čist, ipak je bogatija od drugih, pa se može reći da je slikovitija u svom šarenilu od već navedene u »Hasanaginici«.

Da je antiteza obilatije pretočena iz »Hasanaginice« vidi se osobito po spomenu labudova, a i ovaca — koje se spominju u baladi koju je iznio kipar Ivan Meštrović.¹⁶

¹⁵ V. Stefanović-Karadžić, o. c. (11) str. XXXI.

¹⁶ A. Ujević, o. c. (14) str. 164.

Dulja je od one dvije antiteze, u kojima se također spominju labudovi i ovce u Erlangenskom rukopisu iz XVIII stoljeća.^{16a}

Dulja je i od one antiteze Nikole Mazarovića Peraštanina koja podsjeća također na Fortisovu Hasanaginicu :

Što se bijeli na duždevu moru
Al su tice ali labudovi?
Nisu tice nisu labudovi,
Neg su ono barbareške galije...

Po tome bi se reklo da je »Hasanaginica« bila poznata i u Perastu.

U orebičkoj se spominju svatovi, lovci i trgovci, čete junaka u zlatu i svili s njihovim barjacima, ovce, labudovi i oblaci povijeni nad poljem u slikovitoj dekorativnoj zbijenosti, koja će se zatim razviti u još slikovitiju borbenu djelatnost.

Pjesma je u cjelini sačuvana, pisana onodobnom ortografijom talijanskog načina; spominje stvarna sela, položaje, a i dvije onda živuće osobe: Florija Fiskovića i Mariju Ljubak, članove starih orebičkih pomorskih rodova.¹⁷ Datirana je, kako reko, 1789, dakle petnaestak godina nakon što je Fortis objavio »Hasanaginicu«. Izvorna je i po sadržaju joj ne sretom sličnu, osim jedne iz istog vremena koju sam našao zapisanu iz XVIII stoljeća, također u Orebićima.

Latinski tekst, kojim je popraćena, otkriva da ju je spjevao netko iz kruga orebičkih pomorskih kapetana, koji su poznavali poneku latinsku riječ, u doba dubrovačkih latinista XVIII stoljeća.

Antiteze su, dakle, radi svog slikovitog kontrasta prelazile iz jedne narodne pjesme u drugu i prilagođavale se novom sadržaju. Tako npr. antitezu u desetercima :

...Ali grmi al se zemlja trese
al udara more u mramorje
ali se ori Orinac planina
al pucaju sa Zadra lumbarde?
Niti grmi nit se zemlja trese
nit udara more na mramore
nit pucaju na Zadru lumbarde,
nego vojska ispod Beča ide...

u pjesmi »Od Beča kralj razbi Turke pod Bečom«,¹⁸ koju je ob-

^{16a} Erlangenski rukopis starih srpskohrvatskih narodnih pjesama objavio G. Geseman, Sremski Karlovci 1925, br. 80, 117.

¹⁷ Matice mrtvih i rođenih u župskom uredu u Orebićima; S. Vekarić, Pomorci Trstenice u XVII i u prvoj polovici XVIII stoljeća. Spomenica Gospe anđela u Orebićima 1470—1970, Omiš, 1970, str. 212, 225.

¹⁸ V. Bogišić, Narodne pjesme iz starijih ponajviše primorskih krajeva, I, Beograd, 1878, str. 58, 314.

javio B. Bogišić, našao sam u Orebićima pretočenu u pjesmi »Radojica ženi Hajkumu divojku« :

...Ili grmi il se zemlja trese
il pucaju na planini vile,
niti grmi nit se zemlja trese
nit pucaju na planini vile,
već pucaju iz Zadra topovi
Sićar čini aga Bećir aga ...«

Ta je antiteza na početku pjesme nepotrebna, ali je u nju unesena kao uvod koji pojačava pažnju i čini pjesmu zanimljivijom i privlačnijom — spominjanjem topovske pucnjave. Antitezu sretam i u satiri datiranoj 1824. također iz Orebića, koja opisuje stvarni događaj iz kojeg se vidi kako su se polovnici opirali vlasnicima imanja u prvim desetljećima austrijske vlasti na Pelješcu. Satira nosi naslov »Slidi pisma svarhu pravde Mande Marka Andričevića i Bara Lazarovića kako ga pridobi na 1824. priko cara, ozgar rečenom Mandi Andričevića i nje porodu za vikovične slave uspomenu«.

Satira je potpuno u izrazima i u duhu narodne pjesme, iz čega je jasno da je utjecala na mjesne pjesnike. Ta antiteza je duga i slikovita, narativna, te nema one sažetosti kao ona u »Hasanaginici«, niti se rastvara s krajolikom, već s antički postavljenim likom glavnog lica:

U istoku sela Stankovića
razboli se Lazarović Baro
od jada se na ruku naslanja,
ne boluje od teške bolesti
već od jada, tuge i žalosti.
Pita njega virna ljuba svoja:
»Što je vami mili gospodare,
koja vam je bolovat nevolja,
ali ti je starost dodijala,
al si sinke svoje izgubio,
brodeć brode po sinjemu moru,
ali su te kmeti odbignuli
ali te je zabolila glava
od groznice bola velikoga?«
Odgovara Lazarović Baro:
»Prođi me se virna ljubo moja,
nije starost meni dodijala,
nije guta mene pritisnula
nit sam sinke moje izgubio
brodeć more (brode) po sinjemu moru,
niti kmeti mene odbigoše,
niti me je zabolila glava
od groznice bola velikoga,

ali mi je bolovat nevolja
kolik da me muči srdobolja.
Evo ima mnogo godinica
svi se kmeti meni pokloniše
i na volju moju podložiše,
ali meni dare donosiše,
ali ne hti Mande udovica
virna ljuba Marka Andričevića . . .

Ta satira je tipični malomještanski proizvod orebičkog kraja, u kojem je u XIX stoljeću šaljiva pjesma, satira, odigrala važnu društvenu ulogu. Ona »ridendo castigavat mores« izrugivala je loše običaje, škrce i osobenjake, silnike, vlasnike velikih posjeda, službene političke ličnosti, seoske glavare, pa i inače uglednog orebičkog načelnika, pomorskog kapetana, brodovlasnika i kulturnog plemića **Bara Lazarovića**.¹⁹ Te satire su marulićevski šibale neispravne svećenike, tzv. stimature koji su procjenjivali dio roda određen gospodaru, povlaštene časnike jedrenjaka, razmaženu djecu brodovlasnika — za koje pjesnik veli :

. . . Lupeži su mladi kapetani
oni krađu na mrnarskoj hrani . . .²⁰

Stoga je i pjesma o okršaju Orebićana sa Stankovićanima neobičan, ishitren spoj romanse, balade, a i satire, jer opisuje poraz Stankovićana koji su napali Orebićane pri pokladnim zabavama i bili zatim u tom sukobu rastjerani. Pjesnik se nije potpisao, ali je označio latinskim jezikom da je pjesma spjevana uoči prvog dana mjeseca veljače u patricijskom orebičkom društvu. Njegovi pripadnici su znali za narodnu pjesmu a, što je nama u ovom trenutku najvažnije, poznavali su i čuvenu baladu o Hasanaginici. To se najočitije vidi po tome što je pjesnik preuzeo iz nje i labudove, koji inače ne spadaju u stvarni opis tog kraja.

Balada o Hasanaginici bila je, dakle, poznata u orebičkom kraju početkom 1789, a vjerojatno i nešto ranije, u desetljeću u kojem ju je Fortis objavio. Ona je, čini se, bila već tada rasprostranjena, pa je dokrilila i do primorja, u jednu potpuno primorsku sredinu neodnarođenih moreplovaca — koji su se upravo u tom stoljeću istakli plovidbom na svojim prekooceanskim jedrenjacima pod dubrovačkom zastavom, dopirući čak do Amerike.²¹

Ta sredina je mogla prihvatiti i ovu dirljivu baladu, kao što je onda ili u sljedećem stoljeću prihvatila i ostale narodne pa i muslimanske pjesme koje sam već spomenuo, a ovdje je objav-

¹⁹ C. Fisković, o. c. (3), str. 277;

²⁰ Te sam pjesme sakupio u orebičkoj općini i uskoro ću ih objaviti.

²¹ C. Fisković, Putovanje pelješkog jedrenjaka iz kraja XVIII i početka XIX stoljeća. Pomorski Zbornik, II, Zagreb, 1962, str. 1747; S. Vekarić, Pelješki jedrenjaci, Split 1960.

ljujem da bih pojačao pretpostavku kako je u tom kraju među njima mogla biti i »Hasanaginica«, koja je utjecala na mjesne pjesme.

Orebički je kraj, iako okrenut otocima, ipak bio u dodiru s makarskim i neretvanskim, pa tim i zagorskim krajevima imotske i vrgoračke krajine. U ovdje objavljenoj pjesmi o pokladnoj svađi iz XVIII stoljeća Orebićani su nazvani »Ugričići«, kao i poljički plemići, jer je i obitelj Orebić, koja se isticala u Orebićima, dobila plemstvo od ugarsko-hrvatskih kraljeva,²² ili je obitelj Orebića davno iselila iz Poljica, gdje postoji selo Orebići, na Pelješcu. Orebićani su osobito tada, u XVIII stoljeću, skoro svi bili mornari, a mnogi su postali zapovjednici i vlasnici jedrenjaka,²³ svjesni da se jedino pomorskim zanatom mogu otrgnuti od dubrovačkog kmetstva. Razumna i sebična vlastela dubrovačka pomagahu njihovo usmjeravanje k pomorstvu, jer je ono koristilo malo pomorskoj Republici, a Pelješčani su novcem, stjecaním u teškoj prekomorskoj trgovačkoj plovidbi, postepeno kupovali vlasteoske zemlje, maslinike, vinograde i oranice, te se tako otkupljivali od kmetstva. Te novostečene zemlje je trebalo obrađivati, a budući da im je radna snaga bila uzdignuta na jarbole, primali su Zagorce da im ih obrađuju pod nadzorom vrijednih orebićkih žena. Ove su Orebićanke, nepismene i zauzete poljskim poslovima, u dodiru sa zagorskim težacima prihvaćale i narodne pjesme, kao i žene ostalih primorskih i otočkih mjesta, npr. otoka Šipana, gdje je doprla i čuvena balada.²⁴ Ta još dovoljno neproučena veza Zagore i Zabiokovlja s dubrovačkim primorjem je pojačana i ženidbom nadošlih »junaka«, težaka, s Orebićankama, vlasnicama imanja i kuća, a i privremenim dolaskom radnika kod njih zaposlenih.

U početku našeg stoljeća nalazi se u orebićkim selima preko šezdeset obitelji koje su uselile iz makarskog, vrgoračkog i imotskog kraja.²⁵ Ispitaju li se pažljivije arhivski spisi iz XVIII i XIX stoljeća, naći će ih se još i više.

S tim doseljenicima, njihovom rodbinom, a još više s mladim radnicima zaposlenim u ovom kraju, širili su se jezični oblici, pjesma, a i poneki običaj koji je vukao podrijetlo iz osmanlijskih, bosanskih i hercegovačkih krajeva. Stare se orebićke kuće grijahu mangalama koje se još, usprkos austrijskom oduzimanju bakra za vrijeme prvog svjetskog rata, u njima nalaze, a u kuhinjama se susreće bosansko bakreno posuđe, kondiri i tepsije.

²² S. Vekarić, o. c. (17) str. 231.

²³ S. Vekarić, o. c. (21).

²⁴ M. Murko, Asanaginica sa Šipana, Nova Evropa knj. XXVIII br. 4 i 5, Zagreb, 26. IV 1935, str. 112.

²⁵ N. Z. Bjelovučić, Povijest poluotoka Rata (Pelješca), Split, 1921, str. 197—199.

Nije, dakle, neobično što se ovdje sreće narodna muslimanska pjesma, a i trag jedne od najljepših među njima, »Hasanaginice«. Odatle se narodna junačka i ženska zagorska pjesma, koja je utjecala na mjesne, u kojima su opjevani pojedini mjesni događaji, širila po dalekim morima po kojima su Orebičani plovili. Zagorci, naseljeni u orebičkoj općini, spoznali su sve blagodati koje donosi trgovačko pomorstvo i postajahu brzo mornari. Nije izuzetan slučaj molba nepismenog Petra Franića, iz sela Vine, koju je u kolovozu 1855. uputio svojoj vrgoračkoj općini da dopusti njegovu sinu Grguru, koji je služio u kapetanskom rodu Radoša na Pelješcu, odlazak na preoceansku plovidbu. U toj molbi Grgurov otac veli da mu sin »ne želi samo i dalje služiti gospodara već se i posvetiti preoceanskoj plovidbi«.²⁶

²⁶ Nell'Ufficio dell'Amministrazione Comunale di Vergoraz li 26 Agosto 1855.

Presenti
I signori Podestà Matteo Martinaz
Segretario Domenico Prandini
Comparso personalmente Pietro Franich da Vina Comune di Vergoraz, pregò perche sia assunta la seguente sua dichiarazione
Il mio figlio Gregorio nato nell'anno 1836 serva da quattro anni presso il Sig. Niccolo Radosc nel Comune di Cunna. Egli desidera non solo di continuar a servire presso il medesimo suo padrone, ma di dedicarsi pure alla navigazione a lungo corso. Io sono persuaso che egli segua la sua vocazione nella fiducia, che riuscirà un uomo di vaglia, e perciò di buon grado do il mio assenso.
Prego quest'Amministrazione Comunale a valer diriggere il suddetto mio figlio Gregorio colla presente, alle competenti Autorità di quel Distretto onde gli sia concesso quanto desidera

Mattio Martinaz + di Pietro Franich
D. Prandini
Segretario

N. 702

Si rilascia il presente all'istante Pietro Franich, affinche il di lui figlio Gregorio la presenti all'Autorità competente, alla quale ad ogni buon fine si rammemora il Dispaccio Ministeriale 5 Gennaio 1854' No. 32439 diramato all'Ordinaria Luogotenenza 10 Febraio successivo No. 698 con cui fa presente la disposizione coll' Bollettino Provinciale, puntata III parte I pag 44 che tratta sulle avvertenze nel rilasciare passaporti per l'estero, o permessi d'imbarco a giovani obbligati alla coscrizione.

Dall Amministrazione Comunale di
Vergoraz li 26 Agosto 1855

Il Podestà
Mattio Martinaz
D. Prandini
Segretario

Taj preobražaj od zagorskog, zabiokovskog seljaka do pelješkog kapetana nije prestao ni u prošlom ni u ovom stoljeću. Rođeni u Kozici ili u drugim selima — djetići, težaci, stočari i radnici preseljeni u Orebiće rađahu sinove koji su se ženili kćerima pomoraca i brzo postajali prekooceanski kapetani, prenoseći i svoje narodne pjesme na široka svjetska mora, ne više uz gusle već uz liricu, staro pelješko glazbalo. Liricu su pomorci često radili iz brodske tikovine, čvrstog drveta palube svojih jedrenjaka. Uz nju su pjevali narodne pjesme, ali i sami kovahu stihove, pa su neki zapovjednici jedrenjaka i brodski pisari postajali pučki pjesnici. Svoje prigodnice, romanse i ljubavne pjesme često su slali po moru prijateljima i u zavičaj djevojkama. Neke od njih nose primjese čistog i svijetlog ruha drevnih narodnih pjesama. Među tim pučkim pjesnicima poznati su krajem prošlog stoljeća pomorski kapetani Frano Mrčević iz Orebića²⁷ i Ivo Kaštopil iz Kućišta,²⁸ te ostali pomorci.²⁹

Od četiri ovdje objavljene orebičke pjesme mjesnog sadržaja donosim tri onako kako su napisane u izvornom starom načinu pisanja, da se vidi kako se u Orebićima pisalo na hrvatskom jeziku, dok sam onu o Mandi Andričevića transliterirao.

S pelješkim jedrenjacima naša je zagorska, narodna i pučka primorska pjesma obišla daleka mora i tuđe krajeve. To se vidi i iz podrugljive pjesme o Baru Lazaroviću, koju ovdje objavljujem. On se, izrugan u satiri, žali :

...ma se meni pisme izvedoše
do Stanbola grada ponesoše.
Što će reći po svitu junaci
moji sinci, braća i ujaci
ove pisme kad budu slušati...?

Prirodno je, dakle, da smo na Orebićima našli tragove »Hasanaginice«. Da su zabilježeni ranije, a ne u kobnom trenutku, uoči drugog svjetskog rata, kada su se stare narodne pjesme lomile, trgale i nestajale, zatekli bismo ih cjelovitije, jače i krepkije, pa bi nam predodžba o nastajanju i širenju tih pjesama bila jasnija i dohvatljivija.

To do sada neuočeno rasprostiranje i preoblikovanje narodne pjesme po dalekom tuđem svijetu na našim jedrenjacima od XVI do XIX stoljeća trebalo bi posebno proučiti.

Već je krajem XV stoljeća, prije nego što je Petar Hektorović u svom »Ribanju i ribarskom prigovaranju« zabilježio lirske

²⁷ N. Z. Bjelovučić, Pjesme s Pelješca, Dubrovnik 1910. str. 11, Isti str. 46, 47.

²⁸ I. Pederin, Pelješka pjesnička škola, Spomenica Gospe anđela u Orebićima 1470—1970, Omiš 1970, str. 374.

²⁹ V. Vuković, O narodnoj pesmi i načinu pevanja na Pelješcu, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu knj. XIII, Beograd 1938, str. 99.

i junačke narodne pjesme, trogirski humanist Korijolan Cipiko zapisao u svom djelu o vojevanju Petra Močeniga zapovjednika mletačkog brodograditelja protiv Turaka, poznatom i pod naslovom »De bello asiatico«, kako hrvatski mornari pjevaju na moru svoje narodne pjesme.³⁰ Njih su nastavljali pjevati i pelješki mornari na dubrovačkim i austrijskim jedrenjacima sve do kraja XIX stoljeća, preplićući u njima uz lijericu stare napjeve i izraze narodnih pjesama.³¹

HASANAGINICA VOLI GLAZBU

Asan-aga s jubon večerao
po večeri razgovaraju se,
Asan ago jubi govorio:
»Bora tebi virna jubo moja,
tri se puta jesi udavala,
hoćeš li mi pravo poviditi
koji te je najboje hotio?«
Asan Agu juba odgovara:
»Asan Ago mili gospodaru,
Ako ćeš mi tvrdu viru dati
Da mi nećeš ništa učiniti
ja ću tebi pravo poviditi!«
Asan ago jubi odgovara:
»Tvrda vira virna jubo moja,
tvrda vira boga velikoga,
da ti neću ništa učiniti,
ako ćeš mi pravo poviditi.«
Onda mu je juba govorila:
»Kad sam bila za Osmanovićen
ni me budi dahom ni šapajom
neg tamburom žicom pozlaćenom.
Kad sam bila za Bogatovićen
nosi mi je biser za šenicu
suho zlato i kamenje drago.
A sad za te Ago moje drago,
Ma ja i tebe i Bogatovića
i vas porod što san porodila
sve bi dala za Osmanovića.«
Asan aga jubi odgovara:
»Moli boga virna jubo moja
da san tebi tvrdu viru dao

³⁰ ...Aguntur festi dies, gregalis turba epulis ac vino induget: precipue Illyrici quorum inter navales copias maximus numerus est. Pateris vina propinant, canticis ad bibendum socios invitantes.

Coriolani Cepionis Gestorum

Petri Mocenici libri tres, Venetiis 1477, str. 23; K. Cipiko, O Azijskom ratu, izdanje Čakavskog sabora, Split 1977, str. 69.

³¹ C. Fisković, Čitaonice i kulturna društva na Pelješcu u XIX i početkom XX stoljeća. Građa i prilozi za povijest Dalmacije sv. 9, Split 1977, str. 11.

da ti neću ništa učiniti
ako ćeš mi pravo poviditi
ali da ti nisan tvrdu viru dao
sada bi te glavom rastavio«!

EMIN I EMINKA

Kad su Turci dvore zarobili
bile dvore Sefer bega mlada
i u njemu dvoje dice male
mladu Eminku od sedam godišća
a Emina od tri godinice.
Kad su došli srid gore zelene
Emin se je dite rasplakalo.
Tišili ga kotarski serdari
tišili ga dunjom i jabukom,
ma se Emin umirit ne može.
Rasrdi se Lile Jankoviću
i baci ga u travu na glavu
u travi se stina namirila
ljutu mu je ranu učinila
ljutu ranu kod obrve desne.
Kad to vidi Eminka sestrice
u naručje brata uzimala
diže sa sebe vezenu maramu
s njome veže bratu ljutu ranu.
Pa je malo vrime postojalo
kada doju ispod bila grada
stade dilit Lile Jankoviću
stade dilit robje naokolo,
Emina daje morskom đeneralu
a Eminku senjskom kapetanu.
Ide Emin do Mostara grada,
a Eminka do Senja bieloga.
Pa je malo vrime postojalo
ide Emin do Senja bieloga
i kad doje ispod Senja grada
tu nahodi mnogo biljarica
meju njima Emina sestrice
svih je junak u oči gledao
i Eminku rojenu sestricu,
ali joj je junak govorio:
»Bora tebi gizdava divojko
bili mene poljubila mlada«,
Ali mu je mlada govorila:
»Bora tebi neznana delijo
ja sam tvrdu viru učinila

da ne bi mlada nikoga jubila,
nego Emina brajena mojega«.
Govori jon Emin dite mlado:
»Bora tebi gizdava divojko
po čemu bi brata poznavala«.
Eminka mu lipo odgovara:
»Ja bih moga brata poznavala
Kad smo došli srid gore zelene
bile dvore Sefir bega mlada
i u njemu dvoje dice mlade
mene mladu od tri godinice.
Kad smo došli srid gore zelene
Emin se je dite rasplakalo,
rasrdi se Sile Jankoviću
pa ga baci u travu na glavu,
u travi se stina namirila
i jutu mu ranu učinila
jutu ranu kraj obrve desne,
po temu bi brata poznavala«.
A kad ju je junak razumio
pa podiže kalpak s glave svoje
i divojci mladoj govorio:
»Jeli ovo tvoga brata rana«?
A kad ga je ugledala mlada
jubi brata u oba obraza,
a brat sestru oko bila vrata,
pa je braje sestri govorio:
»Bora tebi mila sele moja
kada večeras mrka noćca doje
ja ću izać iz galije tanke,
a ti sele od svog gospodara.«
A kad večer mrka noćca doje
ide Emin iz galije tanke
sestru čeka više vode hladne.
Izaje sestra iz svoga gospodara
pake idu bilu dvoru doma.
Tri dni jesu po gori hodili
travu jili hladnu vodu pili
kad četvrti danak osvanuo
pa je braje sestri govorio:
»Ne mogu ti mila seje moja
ostat ću ti u gori zelenoj«.
A u to zmaj ognjeni vuče,
pa je sele bratu govorila:
»A moj braje milo drago moje,
ja sam čula od našeg babajka

da je dobro za vukon hoditi«. Tri dni opet za vukon hodili, kad četvrti danak osvanuo ravno in se poje ukazalo na njemu su mnoge žetelice pa je brale sestri govorio: »Bora tebi mila sele moja čekaj mene u gori zelenoj, a ja iden mladin žetelicam zapitat ću hljeba bieloga hljeba biela i hladne vodice«. Poje junak k mladin žetelicam božju im je pomoć nazivao: »Bog pomoga mlade žetelice u ovo doba kada počivate ne igrate kola veseloga ne pivete pisme svakojake«? Govoru mu žetelice mlade: »Bora tebi delijo neznana nema odi kola ni igranja, niti ima pisme za pivanja od kad jesu dvori zarobljeni bili dvori Sefer bega mlada i u njemu dvoje dice mlade, Eminku mladu od sedam godišća Emina mlada od tri godinice«. Ali in je Emin govorio: »Bora vama žetelice mlade, ja san sinak Sefer bega mlada Sele moja u gori me čeka«. A kad su ga sluge razumile paka dobre konje posidoše pake idu bilu dvoru doma. Tada viču mlade žetelice: »Nama štulum mladi Ali beže nama štulum a tebi dičica«! Prema njima majka išetala jubi dicu u oba obraza dica majku oko bila vrata. Od radosti mlada pašinica od radosti dušicu pustila. Ostone jon dvoje sirotica. Udade se mlada Eminica ona mlada za pašina sina. Oženi se Emin dite mlado oženi se s mladom pašinicom.

Obje pjesme kazivala Mare Šimunković iz Kučišta.

Ovu pjesmu je zablježio od Mare Šimunković Vojin Vuković, skupa s još nekima. Prijepisi njegovih pjesama sa Pelješca čuvaju se u Arhivu narodnih pjesama Etnografskog muzeja u Beogradu. Ja ih nisam dospio vidjeti ni usporediti s onima koje sam ja skupljao. V. Vuković o. c. (29) str. 94. Varijantu ove pjesme na čakavskom zabilježio je Stipe Plančić u Starom gradu na Hvaru. Kazivala mu je majka, a ona je čula od svoje majke Marije Zaninović.

TERZIJA OSMAN I BULA RENKOVIĆA

Divno se je kolo zametnulo
pod Budimom pod bielim gradom,
u tem kolu muške glave nema
neg sam junak Terzija Osmane,
gledala ga Renkovića bule
sa prozora od kule biele,
gledajući ga omilio jon,
pak dozivlje slugu Milutina
i ovako njemu govorila:
»Milutine virna slugo moja
poji slugo pod Budim u kolo
i ti reci Terziji Osmanu
da mi doje večeras na dvore
da ni doma bega Renkovića,
da je poša u lovak u gore
s pobratimon Vilić Useinom,
da doć neće za nediju dana,
ma ušapaj virna slugo moja,
ma ušapaj da ne čuje niko«.
Kad to čuje sluga Milutine
on mi ide pod Budim u kolo
i govori Terziji Osmanu:
»Gospodaru Terzija Osmane,
pozdrav ti je i poruka ti je
od gospoje Renkovića bule
da jon doješ večeras u dvore
pomoć šiti i krojit kavade
da ni doma bega Renkovića
da je poša u lovak u gore
s pobratimon Vilić Useinom,
da doć neće za nediju dana«.
Kad to čuje Terzija Osmane
u njemu se srce uzigralo
kako liti voda u Dunaju
jedva čeka dokle nojca doje.
Ma kad sunce na zapadu bilo

divno se je kolo razmetnulo
svaki ide bilon dvoru svomu,
a mlad junak Terzija Osmane
bilu dvoru bule Renkovića
klade konja na rosnu livadu
a sokola na žutu naranču,
a on ide u biele dvore,
dočeka ga Renkovića bule
na vratima od kule biele
sretoše se pa se zagriše,
rvali se tamo i ovamo
dokle doju do meka dušeka.
Ma kad noći o ponoći bilo
dvoru doje Renkovića beže.
Kad to vidi Terzija Osmane
on pobiže dvoru bielome
a ostavi konja i sokola.
A govori Renkovića beže:
»O gospojo Renkovića bule
čiji konjić na rosnoj livadi
čiji sokol na žutoj naranči?«
Ali mu je mlada govorila
»Gospodaru Renkovića beže
Turci hladno ispijahu vino
među njima Terzija Osmane
za dug mi je konja ostavio
vrana konja i siva sokola,
dok se vrati i vino mi plati.«
A govori Renkovića beže
»Dobro bule ako tako bude
da ne bude kako i drugako«.

Kazivala Mare Šimunković iz Kučišta.

I ovu pjesmu piše V. Vuković (o. c. str. 96) da je čuo od starice Mare Šimunković. Njegov prijepis nisam dospio vidjeti.

SMRT MLADOG BEGA LJUBOVIĆA

Leti ferman od grada do grada
a na ime ne zna komu ide,
komu ide i koga li ište
a na ruke Jugovića bega.
Njemu tanka knjiga doletila
da on ide na vojsku u cara.
Ima beže do devet sinova

Asanaga i brez Asanaga,
Husaina i brez Husaina
i mladoga bega Jugovića,
skorom ga je babo oženio
još se nije najubi divojke
on divojke ni divojka njega.
Vaja babo da ga vodi sobom.
Jubi mu je konja napravila,
ne sedla ga sedlon od konjika
nego sedlon od sunca žarkoga,
ogrne ga svilon do kolina
zakuje ga u zlato do kopita,
pod njen konjik kao bila vila,
da ga zlatnom uzdom ne priteže
skočio bi mu gradu na bedeme.
Kad su bili na poju ravnome
jubi ga je s penđera gledala
sav je penđer suzama polila
svekrvicu svoju dozivala:
»Hodi vidi mila majko moja
hodi vidit lipih naših glava
kako se je poje rasprahalo
od hitrosti konja i junaka«.
Ali jon je govorila majka:
»A ne luduj nevistice moja
nemoj gledat lipe naše glave
nemoj gledat kad ti na put idu,
nego gledaj kad ti s puta idu
idu li ti zdravo i veselo«.
Tamo stali devet godinica,
kada deseta bila obrnula
viče telal sa Sejana grada:
»Koji bi se od vas junak naša
da odnese sa grada bandira«
Svi junaci mukom zamuknuli
samo nije Jugovića beže
nego skače gradu na bedeme,
diže junak sa grada bandire.
Pukla puška za Zvejana grada
i udari Jugovića bega
u zlo misto u čelo junačko
mrtav beže pade pod bedeme.
Kad to vidi stari Jugovića
on družinu svoju dozivao:
»O družino mila braćo moja
pomozite ukopat mi sina«.
Pomogli mu ukopati sina.

Kada deseta bila završila
ali zove stari Jugovića:
»O družino mila braćo moja
pomognite moga otkopati sina«.
Pomogli mu otkopati sina.
pa ga stavi na dobra konjica,
tri ga puta pasom opasao
i četvrti od mača gajtanom
da ga ne bi konjic uzmetnuo
u zelenoj gori ostavio.
Kad su bili mimo Sarajeva
gledaju ga Sarajke divojke
i Saraja najlipše gospoje,
meju sobom one govore:
»Bože mili velika ti hvala
lipa mlada Jugovića bega!
O da bi ga babo oženio
u Saraju gradu ostavio,
dali bismo mu po Saraja grada
i u Saraju najbolju divojku
ma je nešto lica blidolika
bog zna da l' je on majci zdravo«.
A kad bilo priko poja ravna
jubi ga je s penđera gledala
vidi svoga bega Jugovića
da je junak lica bljedolika
jubi se je s penđera bacila.

Kazivala Marija Miošić iz Stankovića.

SMRT MOSTARKINJE FATE

Platno bilu Mostarkinje mlade
na Dunaju pokraj vode hladne
do podne in lipo vrime bilo
a od podne naoblačilo se.
Kupu platno Mostarkinje mlade.
Kupu platno oko vode hladne
samo nije Mostarkinja Fata,
ali su joj druge govore:
»Drugo naša Mostarkinjo Fato,
kupi Fato oko vode platna
ako udre more na valove
zanit hoće i tebe i platna«.
Za to mlada haje i ne haje,
pa joj udre more na valove
i zanese i Fatu i platna.

Žali mi je po Mostara grada
za najviše Imbre od Mostara,
vas se Imbre u crno obuče
sve od pasa do košulje tanke
ali su mu sluge govorele:
»Naš gosparu od Mostara Imbre,
što se tako u crno zaviješ?«.
Sve mislio od Mostara Imbre,
sve mislio na jednu smislio
da bi Fatu i mrtvu vidio.
Skuje junak od zlata udice
i od srebra male verižice
pa ih meće u Dunaj u vode,
zadila mu od zlata udica
mladoj Fati oko pletenica
pa je Imbre kraja dobio
pa se s Fatom mrtvom razgovara:
»Di si Fate moja dušo draga,
pogledaj me draga dušo moja
a s tvojim rumenim ustima
zagrlj me bilima rukama
kako si me i prin zagrljala«.
Ma mu Fata ne govori ništa,
jerbo je bila mlada preminula.
Lipo ju je Imbre ukopao
ukopao pa je žalovao.
Ali su mu sluge govorele:
»Naš gosparu od Mostara Imbre
što se tako u crno zaviješ
ako ti je preminula Fate
u Fate mlade još ima sestara
uzmi Imbre koja ti je draga«.
Ali im je Imbre govorio:
»Projte me se mile sluge moje
što će meni sestre Fatimove
kad mi nema Fate ljube moje«.

Kazivala Marija Miošić iz Stankovića.

TROVANJE ALEM BEGA

Šetnju šeta mladi Alem beže
u Šumbače niz bašće zelene
nastupio na sijeru cviče
pa sijeru cvijeću govorio:
»O sijere drago cvijeće moje

ni mi cvatiš niti ploda davaš
koli moja begovica mlada,
a ja junak za to i ne hajem
imam do tri u potaji sina
ja s prilipom sestrom Šunbašića,
a jedan je meni do ramena,
a drugi je konju do ramena,
trećeg majka u kolibi šika«. Misli beže da niko ne sluša
slušala ga kaduna begova
sa prozora di je vezak vezla,
pa napiše listak knjige tanke
i šalje je devet braće svojon:
»Bora vama devet braće moje
ovo ima devet godinica
da san van se za bega udala
nisam s njime noću prenoćila
nego jednu ku san dovedena
i tu jednu koli i nijednu.
Boje da san s milon majkom mojon
bila bi me majka milovala«. Kada braći tanka knjiga doje
knjigu lega Omere Braina,
ide sestri svojoj u pohode.
Ali mu je govorila sele:
»Oj Omere moj rojeni braje
uzmi brale sestru Šunbašića
da bi s begom u ljubavi bila«. Hoće brale za sestrinu ljubav,
govori jon kaduna begova:
»Dušo draga Šunbašića sele
ostavi se ti bega mojega,
uzeću te za Omera brata
za Omera brata najmlajega
i dat ću ti po Mostara blaga,
falit ću te po Mostaru gradu
da divojke ne imade lipše
što je lipa Šunbašića sele«
Govori jon Šunbašića sele:
»Hod otale kaduno begova
ne bi ti se ostavila mlada
Alim bega tvoga gospodara
da mi daješ po Mostara blaga,
fali tebe a ne fali mene,
udaj sestre a ne udavaj mene«. Kad to čula kaduna begova
dozivala do dvi sluge svoje:

»A vi sluge dvi moje oprave,
vi pojite u gore zelene
prevrčite drvje i kamenje
uhitite zmiije jidovite
po kondira jida natočite,
a od pola vina nadolijte,
kad moj beže doje na večeru
momu begu večerat podajte
i činite kako boje znate«.
Kada beže doje na večeru
gospojici poje na kamaru,
ali jon je beže govorio:
»O gospojo kaduno begova
kojin si se bolon pribolila«?
Ona mu je mlada govorila:
»O moj beže dragi gospodare
ti večeraj a mene ne čekaj«.
A kad se je beže ponapio
u subit se s dušon razdilio.
Ali su jon sluge govorile:
»O gospojo kaduno begova
mladi ti je beže priminuo«.
Govori in kaduna begova:
»O vi sluge dvi moje oprave
vrzite ga u rike Bojane
nosile ga rika i Bojana
mimo bile dvore Šunbašića.
Gledala ga Šunbašića sele
sa prozora iz kule bijele
i obadva rika hi zanila
mimo bile dvore Šunbašića«.

Kazivala Marija Miošić iz Stankovića.

ŽENIDBA MARKA KRALJEVIĆA

Od kada je postalo Vrgorje
ni se lipše rodilo divojke
što je ćerka Age od Vrgorja
po imenu kitna Anđelija,
prosili je svati odasvuda
dvanajest bana dvanajest zemalja
a dvanajest s mora kapetana,
a ostalih ni broja se ne zna
i dva sina dužda od Mletaka,
ma je njiman hudu mendu dala
da hi ne bi za momke uzela

da joj pasu po livadi ovce,
a kamo li da jon jubu lice.
To je čuo Kraljevića Marko
pak je Marko sestri govorio
»U boga ti mila seje moja
kada nočas o ponoći bude
kad zapiva slavuj tica mala
u lipome cvitu jubidragu
ustani se draga sele moja
i osedlaj vranca konja moga,
na nj mi kladi što je za junaka
i gizdave dare za divojke
ja ću poći u Vrgorje ravno
na dvor bili Age od Vrgorja,
er san čuo di govoru judi
da je u njega ćerka Anđelija
da je lipše neima u svitu,
da je lipa, draga moja sele,
da je lipa al je mendovita.
Prosit ću je draga moja sele
prosit ću je bili došla za me.
Ma evo ti tvrdu viru davan
ako bi mi u čem mendu dala
oli dala oli zamirila
s ćordom mojon osić ću jon glavu«.
Ali mu je govorila sele:
»Nemoj tako mili moj brajane,
kada nočas o ponoći bude
kad zapiva slavuj tica mala
u lipome cvitu jubidragu
ja ću tebi konja opremiti
i na nj stavit što je za junaka
i gizdave dare za divojku
uza dare od zlata jabuku,
pa kad doješ u Vrgorje ravno
ti ne hodi u bijele dvore
nego igraj konja oko dvora
i metni je k nebu u visinu
i primaj je u desnicu ruku,
gledat će te od Vrgorja ago
sa prozora od kule bijele
i s njim kćeri kitna Anđelija
zvat će tebe u dvore bijele.
Poji brate ne odmeći in se,
kada dođeš u dvore bijele
iznit će ti rujna piti vina
služit će vas kitna Anđelija

zlatnom čašom i bijelom rukon.
Kada tebi čašu vina dade
pogledaj je moj mili brajane
s desnim brkom pa namigni na nju.
Ako bi se mlada nasmijala
možeš znati da će poći za te.
Ako li se ne bi nasmijala,
nit je pitaj niti će ti doći.
Tako ti se ne godi sramota«.
Lipa Marko svita naučio
pa kad noći po ponoći bilo
Markova se sestra ustavala
bratu svomu konja osedlala
na nj mu klade što je za junake
među dare od zlata jabuku,
pa je brata svoga dozivala:
»Ustaj Marko moj mili brajane,
veće ti je putovati brime
na daleko da si zamislio
Kad je Marko sestru razumio
hitro se je na noge skočio
pa se reši štogod boje može
i izaje prid dvore bijele.
Sestra mu je konja dodavala
i ovako njemu govorila:
»Poji zbogom moj mili brajane,
Dušmani ti pod nogama bili
ko tvom konju i ploče i čavli«.
Otole se Marko uputio,
zdravo doje u Vrgorje ravno
na dvor bili aga od Vrgorja
te uzima od zlata jabuku
i meće je nebu u visinu
a prima je u desnicu ruku.
Gledao ga od Vrgorja ago
sa prozora sa kule visoke
i s njim kćeri kitna Anđelija,
te ga zovu u bijele dvore.
Iznili su rujna piti vina
služila hi kitna Anđelija.
zlatnom čašom i bijelom rukon.
Kad je Marku čašu vina dala
pogleda je Kraljeviću Marko
desnim brkom pa namigne na nju.
Kad to vidi kitna Anđelija
iz živa se srca nasmijala.
Kad to vidi Kraljevića Marko

u njemu je srce uzigralo
te zaprosi gizdavu divojku.
On je prosi ago mu je dava
prsten dava viru ugovara.
Pir odmiču tri neđije dana
dok on Marko sakupi svatove,
a divojka pripravi darove.
Kad je Marko svate sakupio
diže svate ide po divojku,
zdravo doje do Vrgorja ravna
i dovede kitnu Anđeliju,
za nju se je Marko oženio
i s njom lipi porod izrodio
do tri ćeri i četiri sina
prve ćeri posljednje sinove
da neviste ne zateču zave
da u dvoru prigovora nema

Kazivala Marija Šimunković iz Kučišta.

VINČANJE MALOG RADOJICE

Ili grmi il se zemlja trese
il pucaju na planini vile
Niti grmi nit se zemlja trese
nit pucaju na planini vile,
već pucaju iz Zadra topovi.
Sičar čini aga Bećir aga
jer je aga sičar zadobio
uhvatio malog Radojicu
pak ga meće na dno u tamnicu.
U tamnici dvanajest sužanja,
svi plaču samo jedan piva,
i ostalo društvo veseljuje.
Veli njima Radojica mali:
»Ne bojte se moja braćo draga,
vas će Rade izbavit tamnice.
Kad ujutro bili dan osvane
dozovite agu Bećir agu.
Nasamu mu kažite da je umro Rade,
ne bi li me aga zakopao«.
Kad ujutro jutro osvanulo
povikaše dvanajest sužanja:
»Bog te ubi ago Bećir-ago
Što si dove k nama Radojicu,
jer ga sinoć obisio nisi
noćas se je od nas rastavio.

Hoće li nas pomorit sa smradon«?
 Kad to začu aga Bećir-aga
 veli ago svojim sužnjima:
 »Nosite sužnji pak ga zakopajte«!
 Ali veli Bećir-aginica:
 »Bora tebi ago gospodare
 Bora tebi nije umro Rade
 nije umro već se učutio.
 Naložite mu vatru na prsima
 hoće li se pomaknuti kurva«.
 Ložu Radi vatru na prsima,
 al je Rade srca junačkoga
 nit se miče nit dušicom diše.
 Opet veli Bećir-aginica:
 »Evo Boga mi nije umro Rade
 nije umro već se učutio.
 Uхватите змију приморкинју
 турajte je Radi u nje darca
 hoće li se od nje uplašiti,
 neće li se kurva pomaknuti«.
 Uхватише змију приморкинју,
 al je Rade srca junačkoga,
 nit se miče nit od zmiје плаši.
 Opet veli Bećir-aginica:
 »Evo mi boga nije umro Rade,
 nije umro već se učutio.
 Donesite dvadeset klinaca
 udrite ih pod noktove Radi«.
 Doniješe dvadeset klinaca,
 udriše ih pod noktove Radi,
 al je Rade srca junačkoga
 nit se miče, nit životom kreće.
 Opet veli Bećir-aginica:
 »Evo boga mi nije umro Rade,
 nije umro već se učutio.
 Dovedite kolo divojaka
 među njima i lipu Hajkumu
 neće li mu srce zaigrati,
 neće li se na nju nasmijati«.
 Dovedoše kolo divojaka
 među njima i lipu Hajkumu
 oko Rada kolo zaigraše.
 Spazi Rade lipu Hajkumu,
 livim okom namignuo na nju.
 Kad to vidi Hajkuma divojka
 vuče iz džepa sitnu maramicu
 ona Rada po licu pokrije

da što ne spazu ostale divojke,
pa doziva babu agu Bećir-agu.
Govori mu Hajkuma divojka:
»O moj babo ago Bećir-ago
nemoj babo griješiti dušu,
već nosite Radu zakopajte«.
Ali veli Bećir-aginica:
»Bre nemojte zakopavat kurve,
bacite ga u to sinje more
nek debele ribe primorkinje
nasite se junačkijem mesom.
Kad to čuje aga Bećir-aga
on povika svoje virne sluge
»Uhitite malog Radojicu
bacite ga u to sinje more«.
Sluge brzo nalog izvršiše
uhvatiše malog Radojicu
baciše ga u to sinje more,
al je Rade dobar plivač bio
na daleko Rade isplivao,
pa povika »Sitni moji zubi
povadite mi čavle iz nokata«,
Te on sidne i noge prekrsti
i povadi čavle iz nokata
pa ih meće sebi u nidarca.
Kad se tamna noćca uhvatila
ode dvoru age Bećir-age
do dvora se Rade došuljao
sve potiho da ga ne vidi niko.
Al je Radi dobra srića bila,
taman aga za večeru sio
i kaduni svojoj govorio:
»O kaduno moja virna jubo,
evo ima tri godine dana
otkad ode Rade u hajduke
ja ne mogoh nikuda izaći
niti mogoh s mirom večerati
sve od straha malog Radojice.
Bogu hvala kad ga danas nema
i kad mu je kraj životu doša«.
Al to Rade i sluša i gleda
pa u sobu Rade uletio
za večeron agu uhitio
uhiti ga za vrat, za ramena
istrga mu glavu iz ramena,
pa uhiti Bećir-agicu
i povadi dvadesti klinaca

udari hi kučki pod noktove,
dok je pola klina udario
i dušu je kučka ispustila.
Njoj govori mali Radojica:
»Neka znadeš Bećir-aginica
kakova je muka od klinaca«.
I dozivlje Hajkumu divojku:
»O Hajkumo srce iz nidara
donesi mi od tamnice ključe
da ispustim dvanajest sužanja«.
Hajka nosi od tamnice ključe
i puštaju dvanajest sužanja.
Piju vino age Bećir-age
piju vino a dobro se goste
sve u zdravlje Radojice malog.
Hajka nosi ključe od riznice
i agino blago pokupiše,
svakog sužnja lipo darivali
po hijadu dukata mu dali.
Poslaše ih svome bilom dvoru,
posli osan dana pirovanja.
Rade vinča Hajkumu divojku
za svoju virnu jubovcu.
U dvoru bilo veliko veseje
Radojice i Hajkume mlade.
Oni bili do života sritni,
jer u age dosta bilo blaga
svega dobra u kuli bijeloj.

Kazivala Tone Bervaldi-Novak iz Ruskovića

SMRT SVATOVA MOSTARKINJE MARE

Hasan aga od Mostara
ima lipu ćerku Maru
za udaju dospila je
đuveglje njoj dolaze,
oni prose lipu Maru,
ali Mare nikog neće,
ona svakom zafaliva,
to dočuo mlad vezire
on otide prosit Maru,
vodi svate petstotina
doje u dvor lipe Mare
da isprosi lipu Maru
da je vodi bilom dvoru.
Ali Mare za to i ne hajje

već uzima tri jabuke
i izaje prid svatove,
te jabuke prid njih baci.
Natječu se svi svatovi
ko jabuku da ugrabi,
al tri munje puknu s neba:
jedna gađa mladog pašu,
druga kuma i divera,
treća svata petstotina,
sve pogibe niko ne uteče.

Kazivala Tone Bervaldi-Novak iz Ruskovića

MARKO KRALJEVIĆ OTIMLJE DIVOJKU

Jedno jutro u nediju rano
uratio Kraljeviću Marko,
on dopade pod Livno na vodu
pa izide ukraj vode hladne,
britkom se je sabjom podigrava.
Gledali ga od Livna gospoda,
gledali ga pa su govorili:
»Lipa Marka na vodici hladnoj
da je sada iza Livna grada
da je živa uhititi Marka«.
Govori in od Livna Alija:
»Ne ludujte od Livna gospodo
ne bi Marka uhitile vile
niti hitri iz planine vitri,
a kamo li bile vaše ruke,
neg je Marko znanan na divojke,
obajite Livno naokolo
i najite najlipšu divojku
i lipo je obucite mladu
svu u svilu i ruho i zlato
drobni biser i kamenje drago,
pune žepe napunite blaga
pošjite je Marku na vodicu
neka ona zagovara Marka,
a vi onda iza Livna grada
pake živa uhitite Marka«.
Kad to čula od Livna gospoda,
obašli su Livno naokolo.
Najlipša je sestra Alijina
Tako su je oni naresili
svu u svilu i u suho zlato,

Kazivala Marija Vuleta iz Podvlaštice.

UDAJA FATE IZ LIVNA

Ni lipšega cvita procvitalo
ni divojke lipše se rodilo,
što je ćerka iz Livna dizdara.
Nema Fati dvanajest godina.
Tridesti je prosilo svatova.
Sad je prosu svača odasvuda
ćak iz Livna Fetim Begovića,
od Sladušća Đule Atlagića,
od Cetine Vranjaninu Mije
od Novoga Osmanović paša,
al je babo ćerci govorio:
»Ćeri moja milo dobro moje,
ako li ćeš poći za plemića,
uzmi ćerce Đulu Atlagića.
Ako li ćeš za veliko blago
uzmi ćerce Mija Vranjanina
Ako li ćeš od boja junaka
uzmi ćerce mladoga Osmana«.
Ali ćerka babu besidila:
»Dragi babo, milo dobro moje,
strah je mene i gledati na te,
a kamo li govoriti s tobom
ali ću ti istinu kazati
mili babo, milo dobro moje,
ti kad ideš na vojsku u cara
ti ne nosiš ni srebra ni zlata,
neg od boga mladoga junaka
ki će branit i tebe i mene«.
Tomu jon se babo ne domišja
nego sitnu knjigu napiševa,
ter je šaje Miju Vranjaninu.
Ovako mu u toj knjigi piše:
»Dragi zete Vranjanine Mijo
u nediju koja prva doje,
kupi svate, doji po divojku,
jerbo ti je lipa virenica
da ti je ne bi Osman prigrabio,
tebe s ruson glavon rastavio«
Ali jadni Vranjanine Mijo!
Dvi mu sluge konja osedlale,
dvi ga druge na konja stavile
ni mu u glavi zuba vragutoga.
Al on skupi svate, poje po divojku.
Kad su svati iz dvora izlazili
skoči Osman i zgrabi divojku.

On je uze na konja prida se
s njon se zavi priko poja ravna
kako zvizda priko neba sjajna.
Ali jadni Vranjanine Mijo
skine kapu s ruse glave svoje
pa višnjemu bogu zafaliva:
»Mili bože na svemu ti fala
kad se ova kavga razmetnula
i bez boja i bez krvi crne«.

*Kazivala Marija Vekarić Šunj iz Orebića, a
čula je od tetke Marije Batagel.*

OKRŠAJ OREBIĆANA I STANKOVIĆANA

Do dvui sù sè Cette Sastanulle.
Ù Sred Poglià vuisce Orrebica.
Jednaje od Stankoviciana,
à Drugha je od Orrebiciana.
Ljeposùsè one ùpitale:
Kuice koja Barjak u pravitti.
Stankoviciani Kitti Orrebiica,
Orrebiciani Krunni Stankovicia.
Cjudile sè od Gorizze Vile
Megiù sobon one ghovorille:
Koje ciudo drugharizze nascie
Sctosè onno ù sred Poglià bili;
al sù Lovzi al su Targhovzi,
al po Nebù bieli oblazi,
al Nevjestà igge Svuatoviman,
ali bjele Orrebische Ovze.
Vile sujm smorra ghovorille
Njesù Lovzi, njesu Targhovzi,
nittisuse pòvili Oblazi,
niti Ovze, niti Labuttovi
nittisù onno ghisdavi svutovj;
Onno jesù dvui cette ghisdave
Svue ù Svuiili, j ù sukù slatu.
Pòviscese bjeli Barjazzi.
Ko po nebu bieli oblazi
dà nesnamo nascie drugharizze,
koja Cetta od koje najljepscia,
Koj Junak vecie podnositti,
j bogliegħa rodđa, j plemenna,
ke nejdù dà Cettu cettuju,
Jer od cette neznaju sanata,
negħ dà Djvno kollo sametnuju,

mà kobjk mladjk pòghubio,
 olli onne cette savadio
 Onnombismo dali Kragljevinu
 od ghorizze, j od Sivgna Morra
 ghovorille od ghorizze vile:
 Kobbi od Straka nà gnè ù dario
 od ghriekotte grijek savadio:
 Veli Vila od Morra Sivgnegha
 jaicu poci drugharizze moje
 pak pòleti ù to ravno poglie
 Krilim trepti, ovako ghovori:
 O Plemici kitto Orrebiska
 ne gherditte ghospostvua vuascega
 ernj ljepo moj vitesovi,
 dà pustite vuj Stankoviciane,
 vuasiem dvuorim da no kollo vodde
 cjm nedadù vuammi vuierù tvueardu
 Ersù ù vuas gliubi samovojne
 Zulumavan ù cinitti kocie;
 Ka tò ciula Kitta Orrebiska,
 priko puta Barjak pò losgilla
 Stankovicianim mladim ghovorilla:
 Cin nedajtè nammi vuierù tuardu,
 j tesgasku vasieu desnu ruku
 necemovas pustit kòrrebicim
 dà jdete, nj kolla vodite
 Kad saciusce tò Stankoviciani
 nà Occi sù kalpak nastizalli
 Barjaktaru svuomu bjesedilli
 Dajm ciuva bielogha Barjaka;
 Tvun pògleda jedan dò drughogha,
 Kako Sunze is Zarna Oblaka
 dà isvude sabbedrizze Ciordè,
 ol pòlogè kopia od mijdana;
 Mali oni Sarza millostiva
 ùesce pera busdokanna
 viteski su ù gnè ù miesciasè
 Kako vuzi ù biele Ovze
 busdokanim kudar dopiralli
 Zarnaseglie Karvza prolievalla
 prosdolamme, j kosciuglie tanke;
 Plac, j tusgba dò nebba se ciuje
 Kò spomignè svuoju millu majku
 Kolli sestrù, kolli vujerenizzu
 j pociesce nà tragh ùsmizatti
 neki ù plot, neki priko plotta,
 neki biela ljeza nàghargienna

neki veli (1.) komme ùdari jedna.
 Putisùse bieli narescilli
 od Kalpaka, i ruka tanaknà,
 j od zarne karvze pòstrapani
 strascivize domma pò bjeghulli
 pitajuik Majke i gliubovze:
 Kojè ciudo nasci vuitesovi,
 alli su vas vuzi pò plascilli,
 djesù vuasce svuile nèderane
 j kalpazzi zvuieciem nà resceni
 pravednojm oni kasgivali
 niesù vuzi malisù gliunazi
 nù pòscetajte dò poglia ravnogha
 dabbi vaman Bogh, j sricia dala
 pokoditi nà nasce rasborstvuò,
 già nagiete kopia islomieгна
 Sbusdokanom pera isiecienna
 tù naciete tanko ruko nasce
 Skocilase gliuboincia (2.) Mare
 ùzdighnulla skuza ùs kolienza
 a rukavze ùs biele ruke;
 vile su je sgorre dòsivalle,
 j gnionmisù Liepo ghovorille,
 niese drugho sdravo pòvraciatti
 diesè Mladi svuagiajù gliunazi
 negh sàfuali Boghù velikomu,
 scto sè fuale pòkraj morra sivna
 i ti rezi vasciman gliunazim,
 scta sè fuale pòkraj morra sivna
 da ce vitti svuione Barjake
 ù daritti buvgne, j svuiralle
 ù negieglìù koja parva dogè
 j kupitti drusginizù svuoju
 od metnike mlade podghorane¹
 dajon vjerno ciuvaju Barjake
 gniekoviem umeciate sglavam
 pò srè biela Sela Orrebia
 j ù krunni Selù Stankovicia
 giè onno ghleda j staro, ii mlado.
 Ti im rezi nascia ghospogizze
 dassè j tò doghoditti mosge
 da Plemici Stankoviciani

1. Sr Florio Fiscovich   2. Sa Maria Moglie di Gliubac
 Pjesma je ispisana na papiru koji ima vodeni znak s krunom, pod
 kojom su slova G F A
 Arhivska zbirka C. Fiskovića na Orebićima.

ùmiuse ùmecciati sglavan
 j gnikove pò svukujù ciorde
 da biljk Karvze nà poilli
 gluinaskogha mesa nàsittilli
 nù nekase nè scialùjù sgniman
 Kad od ciorde nesnajù sanata
 da jm sala nasbigl ne iside:
 Ciule jesmo drugharizze nascia
 dà vasciem Majke j gliubovze
 òko tanka gharlza vujsciagliuse
 susizaman lieze pò lievajù
 skosisaman opet istirajù
 dà od straka ù Krunne neijdù,
 nikò vammì dvuora ne otvuora,
 niti kocie poghledati navas
 vraciatese domma bez Barjaka?
 Haj kad od Krunne na Oreebicia doje
 Svui u svuili j ù svku zlatù
 nase meciu velika Slamegna
 j potrebù sctoje za gliunaka.
 Poviuse bjeli Barjazi
 kò pò nebbu bjeli oblazi,
 ii ù darre bubgne ii svuiralle
 Aj maglase dò nebba ùzdigne
 od Zarnogha Praka j Olova
 Ù meciuse jabucham od Slata
 Kolla vodde giaje gniman dragho
 Kò gliunazi, j vuojnizi mladi
 od Barjaka dasgiù tuvardu vjeru
 à oniim ù kodde Barjake
 nossu Pìlu daimgha posiaka
 mà l nemoghù ùcinitti nisctà
 Pak gnikove majke j gliubovze
 visciagliuse gniman oko grlza
 ronne suze mita obecijù
 da ik nebi ù zarno savili
 nj gnikove Sinke isranilli
 Satojm rezi drugharizze nascia
 dassè oni odmetnù mejdana
 Kad odgnegha nesnaju sanata
 neka cine sanat gievojascki
 vesak vestit j kugieglice prestit
 Sam da snadesc gospogize nascia
 Vile vrasce j gliunazi vasci

¹ Podgorani su stanovnici sela Stankovića, koje je pod gorom Vižanjićom.

Kavghù oni jesù sametnulli,
j bienni domma pobieghnulli,

Finis coronat opus
Data ex Nobili societatis nostra pridie
Kaleñdas Februarias 1789.

POKLADNI OKRŠAJ OREBIČANA I STANKOVIČANA

Kasu dosli Danzi od poclada,
Velizi se mascari spravgliali,
a Cragnani ghettu¹ Orebicha,
a Gettari² Cruni Stancovicha,
Casu dosli ivanu nadvore
u ivana testir sapitali
dagni dade podvoru igrati
ma ivana doma nebiasce
neg maria iubi iuanoua
onagnie testir dopustila
erbo bila od roda gnicova
da igragliu colicogni drago
ubileghi duore uvodila
prico dvora gori natavane
na tavani colo sametnuli
Lipotise colo rasigralo
od mascara i od divoiacha
che ne vidi te Lipote Bogie
dato nicco virovat nemogie
mase colo rasmetnut nemogie
od Lipote mnadi divogliacha
divochegni srizu omilile
a crunache veselegni maiche
iersu one Bersele divoiche
suacha ima po Biele doiche
socimai nagledat nemogli
ni odmila rasmetnuti cola
ma li vicie Vila sagorize
sa peliza³ planine naivise
a vesele od crune gospoglie
schiste ieste igrat ukitle
chi neimagliu ni Bargliacha suogia
Bariachnie od crune Vitesa

¹ Geta je središnja i najstarija orebička ulica, naziv nosi od arapske riječi get (zatvoreno), jer se zatvarala vratima protiv gusara.

² Stanovnici Gete.

³ Vrh Pelica je najviša gora na Pelješcu.

ma se stala dua gospodicica
a od Crugnie dodua ugrincica
stala misle meusobo
caco cegni rasmetnuti colo
digli sugni sa coplia Bandire
i meciuglie disu gale⁴ spale
a seleno ziuchie tamo i ovamo
sue po Bilo culi Iuanouo
stosu Vile orebiscie mnade
od vecera do Biela danha
case dimna naigrali cola
dimno seglie colo rasmetnulo
oni idu doli nistauane
naipriuie dero od craigne⁵
s golo cordo u ruzzi bielo
ter nachodi coplie posricule
da mu niglie nacopliu Bandire
a seleno zuiece tamo i ouamo
sue po Bilo culi iuanouo
cad vidili ghattari mascari
smamilise caco i vucoui
i ovako oni gouorili
Viditese od crune gospoglie
da vidite stoste ucinile
diglistena od coplia Bandiere
aconaje vi dati necete
vasciuaglie ugrabiti gochiemo
inanascie coplie postauti
cad doiemo ghettu na crainu
stocie riti od ghetta divoiche
Bog ubiglio getara maschare
diglie vami sa coplia Bandira
dili nami lipa chitta zuichia
chase Villa pod srid orebichia
od vecera do Biela danha
to dociuila mattieua ane
ona mnada srcza milostiua
cerglie Biela od roda gnicova
sacutogni Bandiru ishila
i onaglie lipo dosiuala
o od ghetta mnadi Bariatare
e uo tebi nacoplie Bandira
a ta coti mnicka materina
necinite cavie megliau uama

⁴ Gala = puran.

⁵ Krajina, kraj, rub od obale na kojoj je selo Orebiće.

a cosuva idigli Bandire
mascariuan nisu nista criui
to cugniado ucini cugniado
a od milosti dua milla cugnada
dignulivan sacoplia Bandire,
sa to oni nista nechaiali
nego tecu doli nislaticu⁶
oni sicu od maslina grane
oucocemo cragnianima glaue
digodirglik pod sripogliam naie
to saciule od crugne gospoglie
sue poteclo malo iueliko
iadne maiche i iuboze mnade
i sestrize che imagliu Brachie
a sa gnima Begouiza Catte
pritzala drughe i maschare
ona Leti doleti nemoglia
sa ciulai teri dosiuala
o od crune mnadi bariatate
drigi saldo⁷ u rucci Bandire
ierbouaie ugrabiti cochie
ugrabiti getari maschari
nagnicovo coplie postauti
iergniseglie sramota sgodila
pod srid crune sela stancovichia
Dighisùgni sacoplia Bandiru
a sad chocie ugrabiti Vasciu
Drisgli saldo nepogrđi crunu
cato ciuio iedan od crugniana
u simaie u desnizu ruchu
iouaco iunach gouorio
coicese naci od getara
acogaie porodila maicha
dami dignie is ruche Bandiru
iosglie iunach u ton ricci Bio
dui se Lipe cete sastadnule
iedna cettta ghette orebichia
drugha Lipa Cruna stancovicha
pogledaiu iunach na iunacha
caco sunze ismricla oblaca
nasuitlesu ciorde pogledali
nabilese ruche udarili
iedan Vicce aime meni maicho
daia snade come udario
ia nesnadem stobi ucinio

⁶ Zlatica plodna livada, predio.

⁷ Čvrsto.

caco dasu noghe socoloue
mali nisu noghe socoloue
nego Bile ruche iunacoue
mecialigi u plot i u draccie
daie comu pogledati Bielo
caco sliciu sa glaue calpazi
caco scaciu po putu iunazi
nichi uplot nichu pricco plota
copleie su gni utroie slomili
Bandirugni nadraciu meciali
sue chesine⁸ pute nacistili
Slatni Zuicie Bielo indiagno
tose ciudo i do ghetta ciulo
sue poteklo malo iueliko
iadne maiche i iubize mnade
i sestrize che i maiu bracie
Prignimaie baniza Luzia
sagalila scuza us colinza
a cadaie na rasboie dosla
na rasboie di se udarili
tu nenagiu ninogha iunacha
neg slatnogha zuieca od calpocha
iod Bogni coplia ulomaca
tad saupi is grioiza tancho
aime meni mille drughe moie
suituteme stociu uciniti
coiegaciu vecie salouati
al ciu sina al sinovza mogha
ier neiman maichia neg iednoga
dosiuase Vila sagorize
nezmiliga Luzia Banizie
sin ti Baldo ucruni Bielo
enotigha u colo dimnomu
colo vodi od crune diuoiche
colo vodi i u colu piva
isnosi pisme getarima
a sinovaz neti poginuio
nigie biegn Doma pobignuio

Pjesma je pisana u obliku proze.
Na papiru je vodeni znak
J. M.

BARTOLS

Arhivska zbirka C. Fiskovića na Orebićima.

⁸ Pomorska obitelj Kerša iz Orebića zvana i Keša.

MANDA ANDRIČEVIĆEVA DOBILA PRAVDU

Slidi pisma svarhu pravde Mande Marka Andričevića i Bara Lazarovića kako ga pridobi na 1824. priko cara ozgar rečenom Mandi Andričevića i nje porodu za vikovične slave uspomenu.

U istoku sela Stankovića
razboli se Lazarović Baro¹
od jada se na ruku naslanja
ne boluje od teške bolesti
već od jada tuge i žalosti.
Pita njega virna ljuba svoja
»Što je vami mili gospodare
koja vam je bolovat nevolja
ali ti je staros dodijala
ali te je guta pritisnula,
al si sinke tvoje izgubio
brodeć more po sinjemu moru
ali su te kmeti odbignuli
ali te je zabolila glava
od groznice bola velikoga«?
Odgovara Lazarović Baro:
»Prođi me se virna ljubi moja
nije staros meni dodijala
nije guta² mene pritisnula
nit sam sinke moje izgubio
brodeć brode po sinjemu moru,
niti kmeti mene odbigoše,
niti me je zabolila glava
od groznice bola velikoga,
ali mi je bolovat nevolja
kolik da me muči srdobolja.
Evo ima mnogo godinicah
svi se kmeti meni pokloniše
i na volju moju podložiše,
ili meni dare donosiše,
ali ne hti Mande udovica
virna ljubi Marka Andričevića³
nehti doći ni pokloniti se
mito poslat ni podložiti se
davati jajca ni mlade kozličice
još ni one lipe kokotičice,
to su ljubi ljuti boli moji,

¹ Plemić i veleposjednik, pomorski kapetan i predsjednik orebičke općine iz kraja XVIII i početka XIX stoljeća.

² Ulozi, podagra, nekoć česta bolest u Dalmaciji.

³ Pomorski kapetan.

čini mi se priboliti neću
il bi jadan ovdan pribolio
kada bi je mladu pridobio«.
Veli njemu virna ljubi svoja:
»Bre nebojse mili gospodare
ti ćeš naći prilipa načina
Mandu ćemo lasno pridobiti
preturovon⁴ pravdi privoditi«.
Kako reka tako učinio,
prid pretura Mandu dozivao
prid preturom pravdu zadobio
još za bolje biše potvrđena
i od cirkula⁵ grada Dubrovnika
er se biše Manda apelala⁶
prid cirkulom pravdu izgubila,
lipe dare Baru poklonila
bila jajca i mlade kozličice
još i one lipe kokotičice.
Malo toga vrime postojalo
nehti Mande mira mirovati
Barovom se volji podlagati
unaprida poklon pridavati
bila jajca ni mlade kozličice
još i one lipe kokotičice.
Uteče se Zadru bijelome
pod kriocce zadarske gospode
i ondi je pravdu apelala
da je brane zadarska gospoda
u Zadru je pravdu zadobila
od Zadra jon se pravda okojaši,⁷
sve Barove razloge u ništo obrati.
Kada Baro glase razumio
ovako je tužan besidio:
»Sad neznadem što ću učiniti
kuda li ću na koju li stranu«.
Sve u misli na jednu smislio
uteći se Beču bijelome
pod kriocce beškoga cesara.
»I ondi san pravdu apelao
da me brani kruna cesarova,
a od ove Mande udovice
koja meni ne daje kozličice
bila jajca lipe kokotičice,
ali sa svim da sam pravdu apelao

⁴ Sudac.

⁵ Kotar.

⁶ Prizvala proti presude.

naće Mande prilipa načina
 neće ona mirom mirovati
 strah je mene da će udariti
 da povratin jajca i kozličće
 još i one lipe kokotiće«.

Jošter Baro u riči bijaše
 udarila udovica Mande
 da povrati jajca i kozličće
 još i one lipe kokotiće.

Kada Baro glase razumio
 zavapio glasovito tanko:
 »Kud ću sada Lazarović Baro,
 što ću činit od života moga
 i tomu se biše domislio
 on pošeta gradu od Korčule
 a na dvore Ivaniševića,⁸
 ter preturu pismo donosio
 lipo Mandi pute zapričio
 Čim ne dojde listak knjige bile
 a od Beča grada bijeloga
 Malo toga vrime postojalo
 malo vrime šest bilih miseca
 a na 14 agusta miseca
 sa Pelica⁹ visoke planine
 više vila glasovito tanko:
 »Na noge se Lazarović Baro
 ako spavaš za sanak zaspao,
 ali ne znaš ali ga ne čuješ
 doje knjiga iz Beča biloga
 da si Baro pravdu izgubio.
 Udovica Mande zadobila
 sva je tvoja izlomila krila«.

Kada Baro glase razumio
 skočio se na noge bijele
 ter dozivlje virne ljubi svoje
 ovako je njome govorio:
 »Ustani se virna ljubi moja
 ako spavaš za sanak zaspala
 ali ne znaš ali ga nehaješ,
 sa Pelisca visoke planine
 više vila glasovito tanko
 da doje knjiga iz Beča biloga

⁷ Oglasila se.

⁸ Dr Ivan Antun Ivanišević, korčulanski odvjetnik. Vidi o njemu C. Fisković, Kazališne i glazbene priredbe u Korčuli u XIX stoljeću. Dani hvarskog kazališta. Uvod. Split 1975, str. 123.

⁹ Pelješac.

da san Baro pravdu izgubio
udovica Mande zadobila
sva je moja izlomila krila.
Ti si ljubi dosta ovomu kriva
da ja s Mandom neuživan mira
ka si mene sveđer prikarala
da ti Manda ne šalje kozličće
bila jajca lipe kokotiće.
U za čas ga kozličće izila
kokotići gore probavili
a zajedno s jajcim bieliman
koji nami sada prisidoše.
Ja bi ljubi malo i mario
ma se meni pisme izvedoše
do Stambola grada poneseše
Što će reći po svitu junaci
moji sinci, braća i ujaci
ove pisme kad budu slušati,¹⁰
ko pridobi Lazarović Bara
da bi kogod ne bi ni žalio
već starica udovica Mande.
Sad ne mogu drugo učiniti
već se cesarevoj pravdi pokloniti
sve kozličće Mandi povratiti
bolje da san mirom mirovao
pet piastarah¹¹ bilih uzimao
kako mi je babo uzimao,
nego Mandon nepravdu vodio«.
Teško ti ga svakomu junaku
pravdu vodeć s udovicom Mandom.
Evo uvik nek se pripovida
kako Mande Bara pridobila.

Arhivska zbirka obitelji Vekarić-Šunj na Orebićima.

PJESMA FRANI MRČEVIĆA

Lipatie na moru tihina
Zvisdah nebo kad puna vedrina
i lipoje rosno primaliće
Kada svako okripiva biće.
Sve zeleni, cviče miris dava
ta zemaljska uzivagna prava,
alje ližve mnadu putovati

¹⁰ Satire su se zapisivale i slale pomorcima koji su plovili po svijetu.

¹¹ Novac pijaster.

svojom dragom na dvoru šetati.
 Al' trudno je provoditi vrime
 Kada blizu svoje drage nie
 a vjerujte da je ljubav žešća
 Što je dalje, kad je prava sreća
 Ljubav prava ogagn vjekoviti
 Srce reć bi da će izgoriti
 a nie moguće toga razumiti
 komu treba nise odiliti
 Ko što meni pobre iznenada
 treći danak kada dadoh dara
 nigda onoga neću zaboravit
 kad mi plačnu valjaše ostavit
 Vrućim suzam lisce natopieno
 crno oko svako pomučeno
 ruka mi se oko vrata hiti
 i celov mi dade plemeniti
 Ah kad ura došla da odlazim
 svime Artiski¹ obužeše mrazi
 prolih suze kako plaskutice²
 dab' natopi bio po zlatice³
 Bližu u rodu ne imah nikoga
 izvan sama Boga jedinoga
 samo došla sestrice nejaka
 da me prati i da nosi dara.
 K gnom se sdruzi gizdava djevojka.
 a sad ljuba draga šure moga
 to su bili moji svati mili.
 Ah! drugise doma oblinili.
 A kobi htio dalekoe bio.
 Što me mrzu Bog gnim oprostio
 vrime doće i ta mrzgna proće
 Bog sirote svedj čuvati hoće
 U bolesti srca rad ljubavi
 pero dušo u rukicu stavit
 ruka trepti a srce mi bije
 na papiru slova pomutije
 Da kakoću tužan ugoditi
 kako ljubav u pismu složiti
 svića trepti uzdasime moru
 a valja pisat po noći na moru
 Na pučini ovog mora signa
 Atlantika koise naziva

¹ artiški, sjeverni.

² **velike kapi.**

³ plodno polje.

sviće danas lipi Petrov danak,
 alsan čudan ja usnio sanak.
 Dati vidin crne oči moje
 kroz plač tajno dame sebi zoveš
 dati dušo koju pismu pravin
 od mnadosti kadsu u ljubavi
 Ah! ja sričo malo o tom znadem
 tisi prva koju Bog mi dade
 ali zate sveću učiniti
 pomgni riči što ću govoriti.
 Tu ovako ja sada počimjen
 vilu bilu u pomoć dozivjen
 jes' u gori, ol na vodi vilo
 složi tvoje s mojin grlo bilo.
 Ja ću glasno, gromko, i visoko
 a ti tanko, milo, ponisoko,
 neka čuju kako slavi soko
 mnoghimanće zaigrati oko.
 Lipolije gragne maslinovo
 i zeleno lišće javorovo
 okol sela vočke nebroene
 lipo zviće što nikad nevene.
 Vrsim poju tice milo glasne
 a divojke dase slavu krasne
 i čelice cvića mirisava
 vrhom zuću dase piva slava.
 Lipatie voda Dubravica
 skom se poji selo Podlaštica,⁴
 zdrava voda a lipje djevojke
 mnogetiće pomamiti momke
 U kolu su mnade ponosite
 lakonoge, vište, uzorite
 a u gori od gorice vile
 dje neštedu svoje ruke bile.
 A u polju hitre Lastovice
 svej vesele, mile pivalice
 cvate na njima ruža na obrazu
 Podvlaštici svak će pivat slavu
 Lipatisi prva srečo moja
 lipo Majka odgoite tvoja
 uzraslasi od malo godina
 ko šenica bila is pod sniga.
 Lipatisi pod bielim šeširom
 ah! s kakvim me opasa singirom!
 još si lišva kadsu gologlava

⁴ zaselak u orebičkoj općini.

tvoje vlasi zelena dubrava.
 Lipatie žuta kosa tvoja
 liep ureš, lipa srečo moja
 kad prosuta na čeluse svia
 i vrat bjeli kada ti pokriva.
 Činimise dasi gorska vila
 ol Boginja od Indie *Siva**
 tvoje oči dvasu ognja živa
 dva plamena ljubavi ponizna.
 Kad promislím ah! na čelo tvoje,
 srce rečbi daće puknut moje,
 ah damie htebi doletiti
 i nanj celov slatki udariti!
 Čuvaj dušo čela bieloga
 do onoga dana čestitoga
 kada svincom narešišmi njega
 bit će celov sladjinam od meda.
 Tvoje oči dva plamena živa
 dva kamena koim ciene nima,
 dva ugljna dvie bojne strile
 koje meni srce izranile.
 Naravteje lipo nadarila
 od ljubavi iskru ugodila,
 štogod Mudri o ljubavi kažu
 u tvom oku sve kriposti slažu
 Ah tvoj nosić srid lica rumena
 koj reši tva usta medena,
 a kroz usta rosna i vesela
 reš zubićah vidise biela
 Lipesuti na prsim Jabuke,
 ah! med njima dje ti srce kuca,
 sičašlise cvita gisdavoga
 što ugrabih tebi najprvoga.
 Od ondami savezaše ruke
 kako šužnju kad pade u Turke
 nisu ruke nego srce moje
 dokle tvoje ja nazoven moje.
 Činimise daću oboliti
 čutim plamen ognja strakovita
 od ljubavi prem vele gorući,
 utišit ga sam će Svemogući
 Tvoje ruke ah! tva krila bila
 na koimti zlatni prsten siva,
 ah! kadsime s njima zagrlila
 i s ljubečnom susizom polila.
 Spominj se ti onoga dana
 kada si mi vjeru obećala

jati dadoh zlamen odljubavi
 nemoj dušo mene zaboravit
 Ti se dušo nemoj skončavati
 vrime doće daćeš uživati
 a ja vilo neću štedit sebe
 za čestitu učiniti tebe.
 Svake trude jaću pretrpiti
 ako dušo vjernacešmi biti
 i spomoći Boga velikoga
 ufam brzo vidit dvora tvoga
 Moli Boga draga dušo moja
 dami Bog da lako putovati
 signe more zdravo prebroditi
 i veselo tebi dojedriti.
 Kad ti blagi Spasov danak doe
 kad ti dušo Svetom Jurju⁵ pojdeš
 savi kitu cvića najbojoga
 i mol' *Frane* sveca velikoga.
 Skupi cvića narešci Otara
 sveti Juraj naša je dika stara
 pa skrušeno zavapi Vojvodu
 i nevino pomolise Bogu
 Da nam Bog da lako prtrpiti
 ovo vrime lako pregoriti,
 ter zaedno na svetom Otaru
 Svetom Jurju da dademo falu.
 Pozdravimi starca Baba tvoga
 Bog da skoro draga tasta moga,
 milu majku i milu sestricu
 ah! Kataru⁶ mudru stražanicu.
 Pozdravimi priatelja starca
 starca Luku i tetku Anicu
 kinas ljubu kako svoju dicu
 a u selu konas hoće dobro
 primi celov i ostani zbogom.

— o —

Ako tebe kogod pitat bude
 Kaži njima nekase nečude
 iman draga mnada Vjerenika
 Čiak na largu⁷ na moru Putnika
 Pada činiš svecu zadužbinu

⁵ Crkvice sv. Jurđa u Podlaštici.

⁶ Kataru Mrčević.

⁷ na dalekom, širokom moru.

i da zdravo natrag ti se vrati
Sveti Juraj daga od zla spasi
i da zdravo natrag ti se spasi

Bi pisano na moru Atlantiskomu dne 29/6 1889. putujući iz
M=Videa paput Chalama u Canadi

A biaše dan Sv: Petra
Pomaganas

Stankovičianin

* Siva celebre dea nelle Indie si lege nell' »Amante mascherata«
di »Ponser du Serrail«.

Pjesmu je vjerojatno spjevao pomorski kapetan Ivo Josipov
Krilić iz Stankovića, za mornara Šimuna Štuka koji ju je uputio svo-
joj vjerenici u Podvlašticu.

Arhivska zbirka C. Fiskovića na Orebićima.

Cvito Fisković

TRACES OF »HASANAGINICA« IN FOLKPOETRY ON PELJEŠAC FROM 18th AND 19th CENTURIES

Summary

The author of this article gathered some not published folk-poems in Croatian before the Second World War in Orebić, the centre of Dalmatian peninsula Pelješac. Some of them have Moslem theme although the inhabitants of this region were catholics. Some epic and love poems could be dated from the second half of the 18th and 19th centuries. Among the poems from the Moslem life there is one about Hasanaginica, the wife of Hasanaga Osmanović. They are brought by the workers who come to dig up the land of Pelješac seamen or they settled in the villages of that formely Dubrovnik region. She likes her husband to wake her up by playing music. Among the other poems there is one called Slav poetical antithesis. In one dated from 1789 which deals with a local motif from Orebić, swans are mentioned in the Slav poetical antithesis. The swans are also in the famous ballad about the death of Hasanaginica, which was published by the abot Fortis in his famous intinerary in the 18th century.

So the traces and reflections of the ballad, known owing to Fortis, are found in a poem in Orebić, as well as the phenomenon of the slav antithesis in the poems. These traces show that the ballad was known in this region in the time of Fortis. They help to find the place from where they originated. It has been still discussed about in the study of our folk poetry.